

MARJA VISSCHER

Jacob en Hermina,
een leven als pioniers

Lied
van wind en
water

DE BADHOEVE
TRILOGIE | deel 1

LIED VAN WIND EN WATER

Van deze auteur verschenen eerder
bij Uitgeverij Zomer & Keuning:

Tussen rang en stand

Maannachten

De wolkenkijker

Verloren tijd

Tot de maan en weer terug

Elke dag is anders

Marja Visscher

Lied van wind en water

Z&K

Uitgeverij Zomer & Keuning

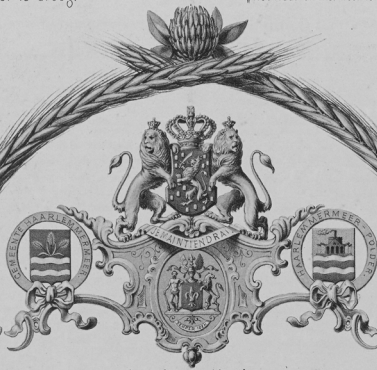
ISBN 9789401914949
ISBN e-book 9789401914963
NUR 344

© 2019 Uitgeverij Zomer & Keuning
Postbus 13288, 3507 LG Utrecht

Omslagontwerp Liesbeth Thomas, t4design
Vormgeving binnenwerk Yvonne Reijsoo, Nyvonco

www.zomerenkeuning.nl
www.romanserie.nl
marjavisscherauteur.blogspot.com

Alle rechten voorbehouden

LOFLIED.

Alleg. Moderato

„Het Haarlemmermeer is droog.“ Wil-lem kon zij d'eer! Hoog,
 Hoog, en- hoog! on- hoog! Vijf- en- twis- tig ja- ren,
 Melk en ko- ren- a- ren; die dit land be- bon- wen.
 Door- hem met uw vrou- wen. Zin- gen wij Vie- to- ri- a- al!
 Ge- vers eer en Glo- ri- a! Hoog, en- hoog, en- hoog, en- hoog, het
 Meer bleef droog! Hoog, en- hoog, en- hoog, en- hoog, het Meer bleef droog!

W-orden van Mr. J. P. Amersfoordt. Muziek van H. M. Amersfoordt, D. H.

Trilling & Hof 141 Amsterdam.

7512B

Langzaam schuift Jacob Amersfoortd op een zonnige junidag in 1850 de zware gordijnen opzij en knippert even tegen het daglicht, waarvan hij zichzelf nu bijna een week heeft buitengesloten. Hij schuift het raam open en laat de zwoele zomerlucht de bedompte slaapkamer binnenstromen. Beneden, op de Prinsengracht, draait de wereld gewoon door alsof er niets is gebeurd. Het geluid van voorbijrijdende rijtuigen, geschreeuw van straatjongens en de klok van de Westertoren die zijn wijsje speelt voorafgaande aan de slag van negen uur. Stemmen van passerende voetgangers onder zijn raam: Amsterdam ontwaakt.

Even blijven zijn ogen gericht op de fris witte, Hollandse wolk die zich boven de gracht in het water spiegelt en door de weinige wind amper beweegt of zelfs maar van vorm verandert. Hij betrapt zichzelf op de wat kinderlijke gedachte dat ze, daar ergens achter die wolk, nu een plekje zoekt waar ze zijn kind zal voeden. Dat ze hem vervolgens vanaf vandaag, vanuit die onmetelijke ruimte, de komende tijd zal begeleiden, hem zal helpen om uit die inktzwarte gedachten te stappen die hem nu al een week zo bezighouden. Die gedachte troost hem.

De klok slaat negen uur, hij pakt zijn zakhorloge en zet het klokje gelijk. Zijn eerste gang zal zo meteen naar de rechtbank zijn, waar hij als advocaat zijn komende afwezigheid voor lange tijd zal melden. Pas tijdens de laatste dagen van zijn diepe verdriet is tot hem doorgedrongen, dat hij zijn afleiding, na haar plotselinge dood in het kraambed, niet in zijn advocatenpraktijk zal vinden. Hij heeft even overwogen om, net als kort na 1840 in Leiden waar hij op beide studies letteren en rechten promoveerde, een 'grand tour' door Europa te maken. Aangezien hij een hekel had – en heeft – aan schuddende en hotsende rijtuigen, legde hij destijds in bijna 22 maanden tijd maar liefst zeventienduizend kilometer af te paard. Gewoon in het zadel, en dat is hem uitermate goed bevallen. Hij is ervan overtuigd dat die

reis hem tot een universeel mens heeft gevormd. De tocht ging door België, Luxemburg, Duitsland, Oostenrijk, Italië, Zwitserland en Frankrijk. Daarnaast was het ook zijn wens geweest om de oversteek naar Engeland te maken. Tijdens de reis had hij met interessante mensen gesproken, zoals boeren en mensen uit de hoogste kringen. Hij had ervan genoten en realiseert zich dat het hem nu in staat stelt om mee te praten over de meest uiteenlopende onderwerpen. De oversteek naar Engeland had zijn interesse in techniek aangewakkerd, zeker gezien het landbouwstelsel in dat land.

Wandelend door Amsterdam naar de rechtbank komt hij een van de rechtbankmedewerkers, John Volkers, tegen. Deze informeert omzichtig hoe het met hem gaat. Hij merkt dat hij geen raad weet met de verdrietige omstandigheid waarin hij momenteel verkeert. Na dagen van stil binnen zitten, voelt hij een grote behoefte om zich uit te spreken. De pijn die zo in zijn lichaam schuurt moet eruit. Het zal hem zeker opluchten om het te kunnen delen.

‘Ach het is een niet te beschrijven verdriet, John. Ik ben er echt kapot van.’ Volkers houdt bij deze eerlijke ontboezeming de pas in en blijft staan. ‘We leven met je mee, kerel. Toen het bericht bij ons binnenkwam, was iedereen diep onder de indruk.’ Hij legt even zijn hand troostend op Jacobs schouder.

‘Ik ben momenteel niet in staat om mijn leven te overzien. Daarom heb ik besloten om mijn grenzen voor even te verleggen. Het overlijden van mijn lieve Maria en het kind dat ze in zich droeg, heeft te veel impact op mijn functioneren. Ik heb besloten om het leven en werk in Amsterdam tijdelijk te ontvluchten. Al ligt het woord vluchten niet helemaal in de lijn van mijn karakter,’ laat hij er direct op volgen. Hij kijkt naar de blauwe hemel boven zich. De frisse buitenlucht geeft hem nu al wat ruimte in zijn hoofd, bemerkt hij opgelucht. Om zich er nu tegenover John over te kunnen uitspreken, doet in positieve zin de rest. Langzaam lopen ze al pratend door. Hij zucht diep en

snuift de geur op van het door de zon warm geworden grachtenwater. Voor de deur van de rechtbank staan ze opnieuw stil.

‘Ik denk dat ik vandaag nog vertrek. Mijn boot ligt in de haven; wanneer ik straks nog personeel aan boord kan krijgen, ben ik weg.’

Volkers knikt instemmend. Hij kan het zich levendig voorstellen. Zelf heeft hij een jong gezin met twee kleine kinderen. Alleen de gedachte al dat hen iets zou overkomen, maakt hem radeloos.

Eenmaal binnen meldt Jacob bij diverse mensen zijn komende afwezigheid. Het personeel leeft met hem mee en wenst hem het allerbeste toe. Wanneer hem de vraag gesteld wordt waar de reis heen gaat, antwoordt hij tot zijn eigen verbazing dat hij met zijn boeier een tocht over de binnenwateren van Noord-Nederland zal gaan maken. Hij glimlacht naar zijn collega’s die nu in een kringetje om hem heen staan. ‘Mijn bezoek hier nu aan jullie op de rechtbank en mijn afmelding, is een belangrijke stap op weg naar mijn herstel. Jullie medeleven doet mij goed!’ Hij schudt handen en voelt zich werkelijk prettig bij al dit medeleven.

De wereld zal toch nog wel iets voor hem in petto hebben? Thuisgekomen schrijft hij wat brieven om bij zijn afwezigheid de erfenis goed te regelen. In een brief naar de arts dankt hij hem voor zijn medische zorg die, helaas voor zijn Maria, niet heeft geholpen. Hij pakt zijn koffers, waarbij pen en papier zijn belangrijkste wapens zijn om zich onderweg te vrijwaren van treurige gedachten. Of hem in elk geval de mogelijkheid bieden zijn gedachten en herinneringen in zijn gedichten te kunnen stroomlijnen. Op de mat beneden ligt de *Landbouw Courant* waarop hij is geabonneerd. Hij stopt deze nog snel in zijn reistas.

Met een rijtuig laat hij zich even later naar het kleine kerkhof in Vleuten rijden waar hij het graf van Maria bezoekt. In een opwelling rijdt hij door naar zijn schoonouders op het kleine kasteel Den Ham, waar hij afscheid neemt en hen ervan in ken-

nis stelt dat hij voor een nog niet te voorspellen tijd op reis gaat. Het bezoek is maar kort, omdat hij het verdriet van haar ouders nog niet aankan, nog niet in staat is hen te troosten.

In de haven maakt hij zijn boot gereed voor vertrek. Morgenochtend zal hij eerst voor bemanning moeten zorgen. Een schipper en een knecht zijn hopelijk, als het even meezit, op zo'n korte termijn via de havenmeester voor onbepaalde tijd in te huren. In de Gouden Leeuw vlak bij de haven geniet hij zijn maaltijd. Maar het is te druk en te warm binnen. Algauw gaat hij terug naar zijn schip en neemt plaats op het dek, de krant waaraan hij nog niet is toegekomen, ligt opgevouwen op zijn schoot. De zon gaat langzaam onder. Hij ontsteekt de lantaarns. Meeuwen vliegen krijsend over en een reiger staat bewegingloos op een van de steigers. Het water kleurt van grijs naar roze om uiteindelijk in een grauwe zwarte plas te veranderen. In de donkere verte glinsteren lichtjes. Nog steeds is hij niet van plan om de kajuit op te zoeken.

Een zachte bries geeft wat verkoeling aan de warme zomeravond. Bij het nog laat binnenvaren van een schip deint de boot onder hem zachtjes heen en weer. Zo moet het voelen wanneer zijn zoon daarboven gewiegd wordt door zijn moeder. Met een glimlach kijkt hij naar de hemel, naar de maan en de flonkerende sterren. Hij hoopte op een zoon zoals ook zijn vader, professor dr. Jacobus Amersfoort, hoogleraar in de godgeleerdheid, de Semitische letterkunde, de redeneer- en de bovenna-tuurkunde, ooit op een zoon hoopte. Hij voelt de grimmigheid, bijna afgunst, die nu in hem opkomt. De wens van zijn vader werd verhoord, hij kreeg een zoon. De traditie, het in de mannelijke lijn voortzetten van het geslacht Amersfoort, is nu bij hem verbroken. Het voelt als een schromelijke mislukking. Zelf heeft hij, net als zijn vader, de traditie van studeren gehandhaafd. Hoewel, zijn vader was al op zijn negentiende een beroemdheid vanwege zijn Latijnse verzen en werd in 1815 in Harderwijk tot hoogleraar benoemd.

‘Pfff,’ er ontsnapt hem een bewonderend pufje wanneer hij aan zijn oudeheer denkt. Nog maar 29 jaar oud en dan al professor, een begaafd spreker, vertaler, schrijver. Zijn negatieve onderbuikgevoel zakt niet, en een vorm van jaloezie overvalt hem. Wanneer hij aan de vroege reputatie van zijn vader denkt, is hij op voorhand al mislukt. Even trekt er opnieuw een somberheid door zijn lijf, maar dan herinnert hij zich plotseling hoe zijn vader, toen hij nog klein was, zich menigmaal uitliet over hun woonplaats Franeker. Hij zag het als een bijna vergeten oord, waar het raadhuis weliswaar misschien mooi was, de huizen en de pleintjes prachtig oogden, maar eerder een decor vormden voor een toneelstuk zonder tekst. Wat deden zijn ouders daar eigenlijk? Waarom woonden zij, gezien de reputatie van zijn vader, niet in Leiden of Amsterdam? Was zijn vader eigenlijk wel zo gelukkig?

Jacob ziet zichzelf in gedachten in de tussenkamer spelen met de blokken uit de grote bouwdoos waarmee hij een boerderij heeft gebouwd. Het is al lang bedtijd, maar zijn ouders hebben geen erg in hem. Zijn broertjes zijn al naar bed, hij mocht als oudste wachten tot de visite arriveerde. Daarna zijn ze hem vergeten. Hij luistert naar de geluiden in de voorkamer, het inschenken van de wijn, glasgerinkel, het proosten – op wat eigenlijk? De stem van zijn vader, die nu met stemverheffing tegen de visite praat. Het gaat over geld, bezittingen, over de boeren en hun graanprijzen. Zijn vader die, zeker met hem aan de hand, altijd de drang had om aan de dagelijkse studiekamer te ontsnappen, hoort hij zeggen dat hij, als hij had mogen kiezen, liever landbouwer was geworden. Opnieuw stapelt Jacob wat blokjes op elkaar tot een nieuwe stal en zet er zijn tinnen koetjes en schapjes in.

‘Mijn zoon is intelligent en zal later zeker veel bereiken.’ Hij staat op en loopt zijn kant op. Vanuit zijn lage positie kijkt Jacob tegen de benen van zijn vader aan, die nu dichterbij komen.

‘Uit traditie zal ook hij later gaan studeren, maar ik mag

hopen dat hij verstandiger is dan ik en zal kiezen voor een landbouwstudie.'

De zwarte schoenen met de zilveren gespen zijn nu dichtbij. Niet opkijken, nog twee paarden, dan staat het vee op stal.

'Kijk en huiver, want mijn intelligente zoon bereidt nu al zijn toekomst voor. Speelt op zijn eigen agrarisch bedrijf, dat hij met twee handen uit een bouwdoos heeft opgebouwd. Het tinnen vee van Britain uit Engeland, dat ik liet overkomen van zijn zakgeld, omdat ik wist dat ik hem er blij mee maakte.'

Langs de zwarte schoenen, de witte slobkousen en de donkere broek van zijn vader, kijkt Jacob omhoog. Hij wijst op het zakhorloge in zijn hand dat het bedtijd is. De visite lacht en Jacob staat gehoorzaam op. Zijn vader aait hem over zijn hoofd. Het landbouwverhaal wordt geaccepteerd als een ludieke manier van de professor om zijn zoon naar bed te sturen.

Nu, zoveel jaren later, zet het hem aan het denken. Of zijn vader was niet gelukkig in het dorpse Franeker, of was niet gelukkig met zijn positie. Plotseling weet hij het zeker: het was niet Franeker dat hem ongelukkig maakte, maar zijn werk. Een geleerde als hij hoorde in de stad Amsterdam, maar Jacob sr. was een geleerde die van de omgeving in Franeker hield en niet in de grote stad kon aarden. De geleerde Amersfoordt die ervan genoot om samen met zijn zoon naar Eise Eisinga's planetarium te gaan. De geleerde Amersfoordt die hem tijdens de ritjes in het rijtuig voorhield dat de bloeitijd van de kleine steden tot het verleden behoorde.

'Dat ligt niet aan Franeker, maar aan de mensen die er wonen. De ondernemersgeest is in slaap gesukkeld, jongen. Kijk naar de mooie statige panden: ze staan niet meer in verhouding met de conservatieve mensen die er wonen. Volk dat uit traditie naar de kerk gaat, bijna altijd over hetzelfde praat, in mooie sjezen rijdt en probeert te behouden wat er te behouden valt. De zon die altijd over dezelfde straten en pleintjes zal schijnen en de mensen in hun eenvoud tot aan hun dood blij zal maken.' Samen

maakten ze wandelingen en keken op de erven van de prachtige statige boerderijen. Daar leerde hij uit de gesprekken van zijn vader met de boeren waar het voedsel vandaan kwam, mocht hij de dieren aaien die in de stallen of de weides stonden. Zijn vader stimuleerde hem om te gaan studeren.

‘Alsjeblieft niet godgeleerdheid, geen letterkunde, maar iets in de landbouw. Om de eeuwenoude tradities van die boeren en hun landbouw open te breken.’

Die wens van zijn vader, zo beseft hij nu, is altijd in zijn hoofd blijven hangen. Als zijn zoon was blijven leven, zou hij met hem wandelen en op de erven van de boeren gaan kijken, en met de kennis van nu, zou hij hem leren er met een kritisch oog naar te kijken. Later zou hij hem in de traditie van de familie Amersfoort stimuleren om te gaan studeren. Zeker geen rechtenstudie zoals hij zelf had gedaan, maar iets in de landbouw – de stiekeme wens ooit geuit door een jonge professor, generaties voor hem, waaraan hij zelf om onverklaarbare reden geen gehoor had gegeven.

Hij zou hem stimuleren om met een wetenschappelijke blik naar het hedendaagse landbouwgebeuren te kijken. Landbouw zoals die door de eeuwen heen door ‘boeren landbouwgeleerden’ op hun boerderijen was toegepast, van vader op zoon, generatie op generatie.

Opnieuw kijkt hij naar de hemel boven zich en als door de bliksem getroffen, lijkt het alsof er zich opeens iets aan hem openbaart. Hij vouwt zijn handen achter zijn hoofd zodat hij achterover leunend langer naar de hemel boven zich kan kijken. Voor het eerst sinds de dood van zijn vrouw en kind lopen de tranen over zijn wangen. Het voelt alsof ze hem vanaf boven een nieuwe tijd binnenloodst, een weg wijst waarin hij mogelijk, al in zijn prilste jeugd, interesse voor had. Niet zijn zoon, maar *hijzelf* moet kennismaken van de huidige, traditionele landbouwtechnieken. Hij kan de fout die hij ooit maakte door rechten te gaan studeren, nu alsnog goedmaken. Vanaf nu moet hij door

onderzoek zijn schouders zetten onder de propaganda voor de moderne landbouw. Technieken die hij vorig jaar met eigen ogen heeft gezien tijdens zijn bezoek aan Engeland, toen hij daar fabrieken en boerderijen bezocht. Ook de fabriek waar de stoommachines voor gemalen werden vervaardigd, waar hij vooraf in de *Landbouw Courant* al zoveel over had gelezen.

De landbouwmechanisatie die in Engeland al zo'n grote rol speelt maar hier nog steeds een utopie is – met dank aan de starre, eeuwenoude tradities waar men vooralsnog stevig aan vasthoudt. Met de mouw van zijn jasje droogt hij zijn tranen. Dit is een wonder, realiseert hij zich, en hij ervaart haar boodschap als een geschenk uit de hemel. Hun liefde voor elkaar was onvoorwaardelijk, maar haar boodschap is duidelijk: hij moet door, alleen. Naast de hobbels, die iedereen vroeg of laat in zijn leven zal tegenkomen, is dit blijkbaar zijn opdracht. Dit lijkt het moment waarop hij zich hervindt en de scherpe randjes van het verdriet zijn lichaam verlaten. Zijn lieve Maria heeft in haar liefde voor hem de weg getoond naar een nieuw leven, een nieuwe toekomst.

De volgende morgen slaapt hij een gat in de dag. Na alle voorgaande slapeloze nachten voelt hij zich opgeruimder en energieker. Hij gaat al vroeg van boord, slaat wat proviand in en meldt zich bij de havenmeester.

‘Ik heb voor onbepaalde tijd een schipper en een knecht nodig. Hopelijk kunt u op korte termijn deze mensen voor mij vinden? Ik wil een reis maken over de noordelijke Nederlandse wateren.’

De havenmeester is een man van weinig woorden. Hij noteert Jacobs verzoek, kijkt even op en vraagt: ‘Voor hoeveel dagen?’

‘Voor onbepaalde tijd.’ De havenmeester kijkt hem vragend aan. ‘Ik voel de behoefte om even de kop te legen,’ legt hij uit. Het antwoord lijkt bevredigend, want de man staat direct op en beent weg.

Nog diezelfde middag heeft hij de gewenste bemanning aan boord en kan zijn reis beginnen. Onderweg leest hij de *Landbouw Courant* met nog meer interesse dan voorheen. Hij maakt aantekeningen in het schrift dat hij heeft meegenomen. Korte, bondige aantekeningen die, wanneer hij ze zou moeten uitwerken, complete bladzijden van zijn schrift zouden innemen. In bijna elke haven die er een beetje toe doet legt hij aan en gaat van boord. Tijdens zijn wandelingen legt hij contact met de boeren uit de omgeving. Algauw merkt hij tijdens die gesprekken dat hij onderscheid moet maken tussen landheren, grootgrondbezitters en traditionele boeren. Op die laatste moet hij zich concentreren.

Het weer tijdens de reis is uitstekend en de verhouding met schipper Anton Meindesma en knecht Harm Dekker is goed. Tijdens zijn reis raakt hij ook in gesprek met verre verwanten, die hij na jaren nu eens met een bezoekje kan vereren. Via hen komt hij ook op onbekende erven terecht. Vaak landbouwbedrijven, maar soms ook gemengde bedrijven, die het zwaartepunt leggen op die tak die de meeste inkomsten genereert. Hij maakt aantekeningen over hun werkwijzen en bestudeert hun methoden door dagenlang op het bedrijf mee te werken. Vaak rolt hij om van vermoeidheid, wanneer hij 's avonds met de kippen op stok gaat. De kooi aan boord van zijn boeier ervaart hij als een zegen.

Schipper Meindesma kan een lach niet onderdrukken wanneer Jacob op een avond vol vuur vertelt over het zware handwerk dat hij die dag heeft verricht.

'Ik heb echt geen idee waar u mee bezig bent, maar maakt u zich niet veel te druk? Ik heb toch een heel ander idee van een rustige vaart om het hoofd leeg te maken. Volgens de havenmeester moesten wij een wat overspannen advocaat een plezierige tijd op zijn boot bezorgen. De enige twee die hier volgens mij een prettige, maar vooral rustige tijd hebben, zijn Harm en ik. We doen ons werk, varen een stukje verder, zetten u af,

gooien een hengeltje uit en we krijgen er nog voor betaald ook.’

Jacob ziet er de humor wel van in. ‘Het voert te ver om jullie al mijn plannen uit de doeken te doen. Maar neem van mij aan dat ik nuttig bezig ben. Ik laat me varen, voer interessante gesprekken, ben in beweging en als ik aan boord kom, heeft Harm voor het eten gezorgd.’

Meindesma haalt lachend zijn schouders op. ‘Laten we het er dan maar op houden dat u het naar uw zin hebt! De vis wilde vandaag weer bijten... dus u raadt het al: vanavond wederom vis op het menu!’

Tijdens de maaltijd voelt Jacob zich vaak al doezelig worden. Het zware werk die dag en de heerlijke maaltijd maken hem loom. Hij neemt de tijd om vooral Anton Meindesma uit te leggen waar hij mee bezig is.

‘Na het overlijden van mijn vrouw wilde ik weg, afleiding zoeken die ik thuis en in mijn praktijk als advocaat niet vond, vandaar deze reis. Maar tegelijkertijd realiseerde ik me dat ik ook tijdens de reis mijn zinnen moest verzetten om niet om te komen in mijn verdriet. Naast het recht, heb ik heel mijn leven al interesse gehad in de mechanisatie van de landbouw. Eerst hobbymatig door erover te lezen en een studie te volgen in Duitsland. Om niet te veel over het gebeurde thuis te hoeven nadenken, wil ik me nu echt gaan toeleggen op mijn onderzoek. Ik wil deze maanden gebruiken om te ervaren hoe de traditioneel ingestelde boeren hun bedrijf leiden. Ze zijn vakbekwaam, maar ontberen door de intensiviteit van het handwerk de tijd om zich te verdiepen in de moderne landbouwwerktuigen. Sommigen van hen kunnen niet lezen en zullen dus ook nooit kennisnemen van allerlei nieuwe toepassingen. Daarom maak ik ook notities over scholing voor jonge mensen. Het zou het beste zijn wanneer jongelui, de nieuwe generatie zeg maar, wordt opgevoed met de nieuwste landbouwmethoden. Er zijn er maar enkelen die de *Landbouw Courant* lezen, dat is me wel duidelijk geworden. In kleine dorpscafés discussieer ik met mannen die

weinig begrip kunnen opbrengen voor mijn moderne ideeën, zelfs een afkeer hebben van al die “modernigheid”. Hardwerkende lieden die niet eens een blik willen werpen op de afbeeldingen in de courant, hoewel bijvoorbeeld een mechanische hooihark al veel handenarbeid overbodig kan maken. Laat staan een rijenzaaimachine, die arbeidsbesparend en productieverhogend werkt. Wanneer ik eenmaal terug ben in Amsterdam, wil ik mijn plannen verder gaan uitwerken en ontwikkelen.’

Meindesma heeft het allemaal aangehoord, maar kijkt hem verbaasd aan wanneer hij eraan toevoegt: ‘Ik denk dat ik, wanneer ik terug ben in Amsterdam, mijn droom, het kopen van een boerderij ga verwezenlijken.’

Zijn ogen worden groot. ‘Dan zegt u het advocatenkantoor zomaar vaarwel, voor iets waarvan u niet weet of u zult slagen?’

‘Het zal een uitdaging worden, maar ik voel dat juist nu het moment is aangebroken om die omslag te maken. Ik ben alleen, en niemand die mij ervan weerhoudt deze stappen te zetten.’

Wanneer hij op een dag weer aan boord komt, vervloekt hij de onwilligheid en het conservatisme van de meeste boeren. ‘Hier ligt een compleet veld aan achterlijkheid dat bestreden moet worden,’ laat hij zijn schipper weten, die braaf knikt en blij is dat hij zich alleen druk hoeft te maken over zijn hengel en de wind, die voor bollende zeilen moet zorgen.

Hoorn, Enkhuizen, Harlingen, Delfzijl – overal loopt hij tegen de verouderde landbouwmethoden aan en de onwil zelfs maar over verandering te praten. Hij besluit om meer gehoor te genereren in de dorpen en gaat onderweg lezingen geven.

‘Dat wat ze door te weinig scholing niet kunnen lezen, kan ik hun op zo’n avond tonen en erover vertellen,’ zegt hij tegen zijn verre, veel jongere neef Toon Kuizenga, die hij in het dorpscafé van Harlingen heeft ontmoet en die wel oren heeft naar zijn verhaal. Na een aantal goed bezochte avonden kan Jacob lachen over het bereikte resultaat als hij na afloop samen met Toon een

biertje drinkt. Lachen om het gehoor, dat vaak al halverwege de avond in slaap is gevallen.

‘Een hopeloze zaak, Jacob,’ meent Toon, wiens vader ook niet te bewegen is daadwerkelijk iets te ondernemen om zichzelf te ontlasten van het vele handwerk op de landerijen.

‘Wat je zegt – totaal niets mee te beginnen,’ geeft Jacob lachend toe. ‘Het moet toch niet gekker worden, al die slapende en zelfs snurkende lieden, terwijl ik me daar in het zweet sta te werken om ze te overtuigen van een duidelijke verlichting in de werkzaamheden. Ze moeten toch snappen dat dit zich al snel uitbetaalt? Maar die onwil om daarin te willen investeren, heeft me wel aan het denken gezet. Ik moet mijn aandacht niet meer richten op kerels als jouw vader, maar op mannen zoals jij, mensen van jouw leeftijd. Alleen scholing en de praktijk kunnen daar naar mijn mening verandering in brengen. Ik heb ooit naast mijn juridische studie nog een tijd gestudeerd aan het land- en bosbouwkundig instituut Hohenheim in Würtemberg. Daar heb ik wel geleerd dat alle sectoren van de landbouw goed beredeneerd bedreven moeten en ook kunnen worden. Dat kan alleen door praktische en theoretische kennis op te doen. Ons land kent zo’n school niet. Als ik terug ben in Amsterdam, zal ik alles in het werk stellen om een landbouwschool van de grond te krijgen. Ik denk echt dat dat een eerste vereiste is om die boeren te “ontginnen”. Pas dan zullen nieuwe generaties de nieuwe methoden aanvaarden.’ Maar goed dat ze er samen om kunnen lachen! Na nog een biertje besluiten ze hun bed op te zoeken.

Eenmaal aan boord kan Jacob de slaap niet vatten. De vaak heftige discussies met de boeren die zijn theorie bestrijden, beginnen hem danig uit de slaap te houden. Hij stapt uit zijn kooi, kleedt zich aan en gaat naar buiten. Op de voorplecht kijkt hij uit over het water. Er waait een frisse wind, waardoor hij gemakkelijk loskomt van de aanvankelijke teleurstelling over zoveel tegenstand die hij overal ondervindt. Hij besluit dat, als de wind zijn werk blijft doen, het mogelijk moet zijn om terug te zeilen

naar Amsterdam. Nu hij zijn hoofd heeft leeggemaakt in de frisse wind en in de roef zijn aantekeningen van al die weken nog eens doorneemt, komt opnieuw scholing als belangrijk thema naar voren. Met een zekere nuchterheid constateert hij dat hij de komende tijd nog wel meer boerenbedrijven kan bezoeken, maar dat het uiteindelijk op deze manier niet veel zin heeft.

De volgende morgen vervalt hij opnieuw in een vrij negatieve bui, mede veroorzaakt door te weinig slaap. Somber concludeert hij dat hij tijdens deze reis goed beschouwd maar weinig heeft bereikt.

‘Schipper, ik wil morgen terug naar Amsterdam. Volgens mij is er de komende dagen genoeg wind, denk je ook niet?’

‘Zeker, wanneer de wind aanhoudt en we eenmaal de Zuiderzee zijn overgestoken, bent u zo weer thuis!’

Het voelt of hij voor het eerst zijn rust weer terugkrijgt. Terwijl ze de volgende dag met de wind in de zeilen de haven van Terschelling verlaten en de boeier de stevige schuimkoppen doorklieft, leest hij wederom met veel interesse de nieuwste *Landbouw Courant*. Hij is nog steeds vol vuur over de plannen die in zijn hoofd steeds vastere vorm beginnen te krijgen. Maar naarmate de terugreis vordert, wordt hij opnieuw afgeleid door de gedachte aan wat hem zoveel weken geleden is overkomen. Hij voelt zich schuldig dat hij de laatste tijd niet aan Maria en hun kind heeft gedacht. Het begint zelfs ergens in zijn achterhoofd behoorlijk te zeuren. Hij ziet er, nu ze de haven van Amsterdam naderen, behoorlijk tegenop om straks zijn huis aan de Prinsengracht weer binnen te stappen. Maar net wanneer een totale somberheid hem dreigt te overvallen, wordt hem een prachtig idee aangereikt.

In de courant zijn artikelen gewijd aan het droogleggen en het ontginnen van het Haarlemmermeer. Opnieuw pakt hij pen en inkt. *Naast het opzetten van landbouwscholing ligt mijn toekomst in het ontwikkelen van een eigen boerenbedrijf dat zijn weerga niet kent*, schrijft hij met grote letters onder alle aantekeningen

van de laatste weken. Het is alsof hij zo zijn passie wil bevestigen en zijn reis daarmee toch als geslaagd beschouwt.

Wanneer hij zijn huis binnenstapt en alles uiteraard nog bij het oude is, voelt hij dat hij er nog niet aan toe is om thuis te wonen. Het is nog steeds zomer, al loopt het jaargetijde inmiddels al aardig op zijn einde. Buitenshuis, vaak op zijn boot in de haven, zoekt hij de rust op en leest er de handboeken die hij bij zijn boekhandelaar heeft besteld. Hij voelt zich nog steeds onrustig en bang om opnieuw in verdriet te verzanden. Om die reden besluit hij nog een keer op reis te gaan. Ditmaal richt hij zich direct op Engeland en steekt over naar het land dat qua techniek zoveel verder ontwikkeld is dan Nederland. Hij bezoekt daar boerderijen die bestuurd worden door de landedelen en laat zich onderrichten in het gebruik van nieuwe landbouwmachines. Hij komt tot de slotsom dat wanneer hij zelf een landbouwbedrijf opzet, hij het naar Engels voorbeeld zal doen. Steeds meer raakt hij ervan overtuigd dat hij er met een wetenschappelijke benadering uit moet komen. Maanden later is hij terug in Amsterdam. Dit keer voelt het wel als thuiskomen. Hij neemt de rust en de tijd om al zijn indrukken, meegenomen uit Engeland en alle aantekeningen, gemaakt tijdens zijn eerdere vaartocht door Noord-Nederland, rustig te verwerken in een uitgebreide rapportage. Wanneer hij de rapportage eenmaal heeft uitgewerkt, laat hij er tot slot ook een cijfermatige benadering op los. Hij rekent uit hoeveel hectaren land hij zou moeten aankopen, wil hij er later financieel nog iets van terugzien. Bij de bedrijven in Engeland die hij bij zijn laatste bezoek heeft aangedaan, vraagt hij offertes op. Ook rekent hij uit hoeveel tijd hij nodig zal hebben om een en ander financieel rond te krijgen. Met een glimlach rekent hij zich, de mens eigen, toch een beetje rijk, want uiteraard weet hij als geen ander dat je met de natuur als partner geen rekensom kunt maken. Maar hij durft de toekomst wel aan, de uitkomst bevalt hem.

Nadat hij het boerderijproject heeft uitgewerkt, maakt hij een keurige map van zijn bevindingen. De werkzaamheden van het leegpompen van het Haarlemmermeer volgt hij ondertussen met belangstelling. Om de tijd te overbruggen pakt hij zijn oude beroep van advocaat weer op en richt zich opnieuw vol overgave op de zaken die hij als jurist moet behartigen.

Voor het eerst voelt hij zich weer goed. Hij is sinds lange tijd weer in staat om zich wat meer met zijn omgeving bezig te houden. Oude vrienden op te zoeken en een concert bij te wonen in Felix Meritis, het cultureel trefpunt van Amsterdam. Het is lang geleden dat hij de rust in zich voelde om van goede muziek te kunnen genieten. Hij meldt zich voor een voordrachtavond en ziet zich genooddaakt om nieuwe teksten, nieuwe gedichten te schrijven om er in Felix Meritis zijn gehoor mee te vermaken. Avond aan avond krast zijn pen over het papier:

*Benijd de rijken niet! Der Godheid beste gaven,
Zij jeugd, gezondheid, kracht en edel plichtsgevoel,
De dorst naar wijsheid door de wetenschap te laven,
Dit is hier onze plicht, dat zij ons edel doel!*

Voor de dood van Maria bezocht hij met grote regelmaat een aantal genootschappen die zich verenigden onder de naam Felix Meritis. Vooral het genootschap voor de economische vraagstukken en zeker ook het genootschap dat zich bezighield met de beschavende werking van de letterkunde, konden op zijn aanwezigheid rekenen. Daarnaast genoot hij in de prachtige concertzaal van de concerten die daar werden gegeven door de muzikaalste leden van het gezelschap. Hij verlangt ernaar dit leven weer op te pikken en zich ook op dit gebied verder te ontwikkelen.

Op een avond ontmoet hij na lange tijd de vrienden waarmee hij het schrijversgenootschap vormt. De begroeting na zijn lange afwezigheid is allerhartelijkst. ‘We hebben je node gemist Jacob.

Het ontbreken van jouw energie heeft ons genoodzaakt om op een laag pitje te functioneren. Nu we weer compleet zijn, moeten we echt rond de tafel om op korte termijn nieuwe plannen te maken.’

‘Wat denk je van een voordrachtavond?’

Niet veel later ontvangt hij per post een schrijven waarin de leden op de hoogte worden gesteld van zijn terugkomst, en een datum voor een nieuwe voordrachtavond. Zijn thuiskomst wordt gemeld als ‘de prettige terugkeer van mr. J.P. Amersfoort’.

In dat schrijven leest hij ook de aankondiging dat het vroegere wonderkind, pianiste Hermina Dijk, na lange afwezigheid – ze heeft enige tijd voor haar moeder gezorgd – opnieuw een optreden verzorgt in de concertzaal van Felix Meritis. Haar vader, Barend Dijk, is geen onbekende voor Jacob. Deze handelaar in medicinale kruiden was jarenlang directeur van de muziekafdeling van Felix Meritis. Hij herinnert zich nog haar repertoire, omdat het virtuoze variaties van bekende componisten als de Bériot, Hummel en Moscheles waren op bekende operamelodieën. Het voornemen om haar binnenkort opnieuw te gaan beluisteren, maakt hem vrolijk. Zachtjes neuriet hij de melodie *Ma Normandie* uit Bellini’s *Norma* dat ze destijds speelde. Hij leest hoe Hermina zich door de jaren heeft bekwaamd in het componeren. Het programma brengt nog in herinnering dat zij als achtjarige een concert gaf dat werd bijgewoond door koning Willem I der Nederlanden. Het programma, een Pianotrio van Beethoven, staat hem wel aan. Hij heeft er zin in om deze bijzondere vrouw opnieuw te ontmoeten, zij het dan via haar spel en wellicht nog wat eigen composities. Snel bladert hij door het programma en zoekt wie de violist is. Even maakt hij een fluïtend geluid tussen zijn tanden en mompelt: ‘Violist Joseph Franck. Mooi, mooi! De dirigent is Johannes van Bree. Geweldig! Ik ken hem nog als solist bij het orkest van de Fransche Schouwburg.’

Goed gemutst schenkt hij zichzelf een glas wijn in en geniet

met volle teugen van al het goede dat nu allemaal weer binnen handbereik ligt. Het is een hele weg geweest om te komen tot waar hij nu is. Maria heeft voor altijd een plekje in zijn hart, maar heeft ze hem niet zelf in de tijd van zijn diepste ellende deze weg op gestuurd? Hij is er haar diep dankbaar voor. De komende tijd gaat hij in de rechtbank enkele zaken voor zijn cliënten hervatten. Zijn vrienden ontmoeten in de Felix, zijn gedichten voordragen en geduldig wachten tot er zich momenten aandienen dat hij zijn ideaal, een groots opgezet boerenbedrijf, kan gaan verwezenlijken. Wie weet wat het leven nog allemaal voor hem in petto heeft. Het leven lacht hem weer toe en hij staat ervoor open om het te omarmen.

Is er een toekomst voor hen beiden op het landgoed De Badhoeve?

Advocaat Jacob Amersfoortd verliest zijn vrouw in het kraambed. Door verdriet en gemis gooit hij het roer om. Hij verlaat zijn woning aan de Prinsengracht voor een reis met zijn boot. Op het rustige water maakt hij plannen om grond te kopen in de zojuist drooggelegde Haarlemmermeerpolder. Hij heeft een landgoed voor ogen met moderne landbouwmechanisatie: de Badhoeve.

Terug in Amsterdam ontmoet hij tijdens een concert de bekende componiste-pianiste Hermina Dijk. Er ontstaat een liefdesrelatie. Maar de geëmancipeerde Hermina voelt er weinig voor om de concertzalen los te laten. Een toekomst als boerin op de Badhoeve is een weinig aantrekkelijk vooruitzicht. Wanneer Jacob alleen nog aandacht lijkt te hebben voor de ontwikkeling van het landgoed, vlucht Hermina naar Parijs.

Marja Visscher maakte eerder indruk met de *Stad en streek*-trilogie. Met haar liefde voor en interesse in de geschiedenis heeft ze een onuitputtelijke inspiratiebron voor romans en verhalen. *Lied van wind en water* is het eerste deel in haar gloednieuwe *Badhoeve*-trilogie.

Z&K

ISBN 978 94 0191 494 9 NUR 344

9 789401 914949

www.romanserie.nl